

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
Вінницький національний медичний університет ім. М.І.Пирогова

"ЗАТВЕРДЖУЮ"
« ____ » _____ 2017 року

МЕДИЧНА ЕТИКА ТА ДЕОНТОЛОГІЯ

(назва навчальної дисципліни)

РОБОЧА ПРОГРАМА

Підготовки

доктор філософії

(назва освітньо-кваліфікаційного рівня)

Спеціальність

091 «Біологія»

(шифр і назва спеціальності)

2017рік

Робоча програма розроблена у відділі аспірантури, магістратури і докторнатури

Розробники програми: доктор медичних наук, професор Римша С.В.,
кандидат медичних наук, доцент Серебреннікова О.А.,
асистент Масік О.І.

(науковий ступень, посада, П.І.Б. розробників)

Обговорено на Центральній методичній раді та рекомендовано до затвердження Вченою радою

Протокол від. " ____ " _____ 2017 року №__

Проректор з наукової роботи

Затверджено на засіданні Вченої ради

Протокол від. " ____ " _____ 2017 року №__

Голова Вченої ради

Ректор ВНМУ ім.М.І.Пирогова
академік НАМН України, професор

Мороз В.М.

ВСТУП

Програма підготовки докторів філософії складена на основі Закону України «Про вищу освіту» та відповідно до Порядку підготовки здобувачів ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах). Положення про підготовку докторів філософії та докторів наук Вінницького національного медичного університету ім. М.І.Пирогова

Спеціальність 091 «Біологія»

Програма є частиною освітньої програми підготовки докторів філософії в рамках професійної спеціалізації, і розрахована на 1,5 кредитів, які засвоюються протягом 1 року.

Предметом вивчення даного курсу є професійний обов'язок лікаря перед суспільством і пацієнтами. Медична деонтологія припускає право медиків на професійну гідність і честь, включає нормативні принципи поведінки лікаря.

Міждисциплінарні зв'язки: методологія наукової діяльності, організація та економіка охорони здоров'я, соціальна медицина, гігієна та екологія, психіатрія, медична психологія, хірургія, стоматологія, педіатрія, внутрішня та сімейна медицина, фармакологія, фармації та клінічній фармакології.

Програма навчальної дисципліни складається з таких модулів:

- Роль, зміст, функції та завдання медичної деонтології та етики на сучасному етапі розвитку суспільства.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни:

1.1. Основна мета навчальної дисципліни „**Медична деонтологія та етика**” виходить з головного напрямку професійної діяльності лікаря – збереження життя людини і покращення її якості шляхом надання ургентної, планової та превентивної медичної допомоги. Викладання основних положень медичної деонтології аспірантам та іншим категоріям осіб, які навчаються, направлено на формування у майбутнього спеціаліста основних моральних принципів, які визначатимуть його подальшу діяльність як громадянина суспільства і фахівця.

1.2. До основних завдань навчальної дисципліни слід віднести:

1.Ознайомлення з історією і сучасним етапом медичної деонтології у вітчизняній медицині, тенденціями їх розвитку.

- 2.Формування розуміння у аспірантів та інших категорій осіб, які навчаються, соціальної обумовленості громадського здоров'я.
- 3.Надання знань, які забезпечують розвиток особистості медичного працівника, його знайомство з надбанням сучасної медицини, психологічні аспекти його діяльності.
- 4.Створення у аспірантів та інших категорій осіб, які навчаються,цілісного уявлення про сутність моральних відносин, аналіз їх тенденцій, протиріч та напрямків розвитку.
- 5.Сприяння у виборі соціальних професійних цінностей, формуванні своєї життєвої позиції, розвитку духовної культури та інтелігентності.

1.3. Аспіранти повинні знати:

- 1.Предмет та історія розвитку медичної деонтології.
- 2.Медична етика та деонтологія: їх визначення, статус та правове забезпечення у сучасному суспільстві
- 3.Вчення Гіппократа. Проблема професійного вибору в медицині.
- 4.Лікарський обов'язок. Психологічні особливості лікаря.
- 5.Лікарська таємниця: моральні та правові аспекти
- 6.Лікарські помилки та моральна та правова відповідальність лікаря.
- 7.Права пацієнта. Питання інформованості пацієнта стосовно його здоров'я. Укладання інформаційної згоди пацієнта на проведення діагностичних процедур та лікування.
- 8.Основні моделі взаємовідносин у системі „лікар–хворий”. Ятрогенні захворювання, причини їх виникнення та шляхи уникнення.
- 9.Догляд за хворими та лікувально-діагностичний процес в окремих галузях медицини: хірургії, онкології, психіатрії, геронтології, стоматології.
- 10.Зміст та структура біомедичної етики, її основні теоретичні та прикладні аспекти у сучасному суспільстві
- 11.Деонтологічні та етичні аспекти права пацієнта на життя і смерть
- 12.Проблеми евтаназії та допустимого ризику в медицині.

вміти:

- визначати зміст та завдання медичної деонтології в структурі сучасних медичних дисциплін
- засвоїти основоположні поняття медичної деонтології
- демонструвати володіння морально-деонтологічними принципами медичного фахівця та вміння застосовувати їх в конкретних професійних ситуаціях
- визначати та ілюструвати прикладами основні деонтологічні принципи діяльності сучасного лікаря

- демонструвати володіння морально-деонтологічними принципами медичного фахівця та вміння застосовувати їх в конкретних професійних ситуаціях
- трактувати ключові питання правових та етичних аспектів медичної діяльності лікаря.

мати поняття про:

1. медичну етику та медичну деонтологію, розкриття предмету їх вивчення та кола проблем.
2. правове забезпечення професійної діяльності лікаря у сучасному суспільстві.
3. основні етапи становлення медичної деонтології та внесок видатних вітчизняних лікарів у її розвиток.
4. „Клятва Гіппократа”: історія виникнення та подальші зміни.
5. основні типи взаємовідносин між лікарем та пацієнтом. Міжнародні документи, що регламентують права пацієнта.
6. ятрогенії, основні їх причини, наслідки та профілактика.
7. лікарська таємниця: визначення, сутність, основні правові документи, які гарантують дотримання лікарської таємниці в Україні та світі.
8. лікарські помилки: визначення, сутність, види лікарських помилок. Поняття про лікарські правопорушення та юридична відповідальність за них.
9. біомедична етика в сучасному суспільстві, її предмет, статус та коло проблем.
10. деонтологічні аспекти захисту права на життя: штучне запліднення, аборти, трансплантологія, використання стволових клітин, етичні проблеми технологій, штучно підтримуючих життя.
11. деонтологічна проблема права пацієнта на смерть: поняття про евтаназію активну та пасивну, морально–деонтологічні погляди на суїцид, статус мертвого тіла в медицині.
12. деонтологічні аспекти взаємовідносин у медичних колективах під час виконання лікарської та наукової діяльності.
13. основні деонтологічні підходи в онкології, психіатрії, геронтології.
14. деонтологічні аспекти взаємовідносин лікаря з хворими на життєво небезпечні інфекційні захворювання.

На вивчення дисципліни «Медична деонтологія та етика» відводиться:

Структура навчальної дисципліни	Кількість годин			СРС	Рік навчання	Вид контролю
	Всього годин/кредитів в ECTS	аудиторних				
		лекцій	Практичних занять			
	45 годин/1,5 кредитів	6	12 занять (24 год.)	15		залік (2 години)

Примітка:

1 кредит ECTS становить 30 академічних годин.

Аудиторне навантаження – 93,3%. СРС – 6,7%.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Модуль. Роль, зміст, функції та завдання медичної деонтології та етики на сучасному етапі розвитку суспільства.

3 Структура навчальної дисципліни

Назви модулів і тем	Аспірантура	
	у тому числі	
	Ауд	С.Р.
Тема 1. Медична етика і деонтологія, їх визначення у статус і правого забезпечення в сучасному суспільстві	2	1
Тема 2. Основні етапи становлення медичної деонтології та внесок відомих вітчизняних лікарів у її розвиток	2	1
Тема 3. Правове забезпечення професійної діяльності лікаря в сучасному суспільстві	2	1
Тема 4. «Клятва Гіппократа»: історія виникнення і подальша її модифікація	2	1
Тема 5. Основні моделі взаємин в системі лікар-хворий. Міжнародні документи, що регламентують права пацієнта	2	1
Тема 6. Ятрогенії: основна їх причина, наслідки і профілактика	2	1
Тема 7. Лікарська таємниця: визначення, основні правові документи, що гарантують дотримання лікарської таємниці в Україні та в світі	2	1
Тема 8. Лікарська помилка: визначення, види лікарських помилок. Поняття про лікарські правопорушення і юридична відповідальність за них	2	1
Тема 9. Біомедична етика в сучасному суспільстві, її	2	1

предмет, статус і круг проблем		
Тема 10. Деонтологічні аспекти захисту права пацієнтів на життя: трансплантація, використання ствольових клітин, штучне запліднення, аборти. Етичні проблеми технологій, що штучно підтримують життя	2	1
Тема 11. Деонтологічні проблеми права пацієнта на смерть. Поняття про евтаназію; морально-деонтологічні погляди на суїцид. Поняття «хоспіс»	2	1
Тема 12. Деонтологічні аспекти взаємин лікаря з пацієнтом ВІЛ-інфікованим і пацієнтом хворим на СНІД	2	1
Деонтологічні аспекти взаємин в медичних колективах під час виконання лікарської і наукової роботи	-	1
Основні деонтологічні підходи в онкології, психіатрії, геронтології, педіатрії	-	1
Лікарські помилки, моральна та правова відповідальність лікаря	-	1
Всього	24	15
Модуль. Роль, зміст, функції та завдання медичної деонтології та етики на сучасному етапі розвитку суспільства.		
<i>Змістовий модуль.</i> Становлення та розвиток медичної деонтології як системи етичних та правових засад медичної діяльності. Статус і функції сучасної медичної деонтології	2	
Усього годин за дисципліну	26	15

4. Індивідуальні завдання

Аспірант за бажанням може обрати будь-яку з тем, передбачених планом семінарських занять, опрацювати за матеріалом теми, додаткову літературу, обговорену з викладачем та підготувати дискусію на семінарському занятті.

5. Методи навчання

Основні організаційні форми навчання: лекції, практичні заняття, самостійні роботи і консультації, підсумкові заняття, модульний контроль, використання дистанційного навчання із залученням аспірантів до міжнародно визнаних курсів та освітніх ресурсів.

6. Методи контролю

Поточний контроль, підсумковий контроль змістових модулів, підсумковий модульний (семестровий) контроль. Форма поточного контролю обирається науковим керівником та керівником відділу аспірантури та докторантури. За

умов успішного завершення курсу та досягнення мети й завдань навчання аспірант отримує сертифікат, у якому зазначено назву навчального курсу, перелік набутих навичок та вмінь, а також рівень їх опанування. Оцінка засвоєння окремих тем (поточний контроль) проводиться на кожному практичному занятті відповідно до конкретних цілей, оцінка засвоєння модуля здійснюється на останньому навчальному занятті модуля на підставі використання таких засобів виявлення рівня підготовки аспірантів, як: комп'ютерне тестування, усне та письмове опитування, оцінка якості проектної пропозиції тощо.

7. Система оцінювання - оцінювання навчальної діяльності аспіранта здійснюється відповідно до вимог навчальної програми та інструкції про систему оцінювання навчальної діяльності при кредитно-трансферній (модульній) системі організації навчального процесу, затвердженій МОЗ України (2005).

Поточна навчальна діяльність аспірантів контролюється на практичних заняттях відповідно з конкретними цілями та під час виконання самостійної роботи. **Підсумковий контроль засвоєння модулів** здійснюється після його завершення. Оцінка успішності аспіранта здійснюється рейтинговою і виславляється на багатобальною шкалою згідно з системою КСТS та традиційною шкалою, прийнятою в Україні.

8. Методичне забезпечення

- Тексти та конспекти лекцій
- Методичні розробки для аспірантів з практичних занять

9. Рекомендована література

Основна література:

1. Алексеєнко А.П., Лісовий В.М. Соціально-філософські та етичні проблеми медицини. Харків, Колегіум. - 2010. – 340 с.
2. Бильченко О.С. Врачебная этика и медицинская деонтология. Харків, 2005. – 197 с.
3. Биомедицинская этика / Под ред. В.И. Покровского, Ю.М. Лопухина. – М.: 2002, Вып. 3.
4. Декларація щодо трансплантації органів людини - с. 34
5. Журнал «Лікар» №2, 2003.- С. 44-46.
6. Ковальова О.М., Вітенко І.С., Лісовий В.М. Біоетика, 2006. – 203 с.
7. Ковальова О.М., Лісовий В.М. Біоетичні аспекти клінічної практики і наукових досліджень. Харків - 2006. – 95 с.
8. Ковальова О.М., Сафаргаліна-Корнілова Н.А., Герасимчук Н.М. Деонтологія в медицині: підручник. Харків, 2014. – 258 с

9. Кримінальний Кодекс України. - Харків. - 2002
- 10.Кривоносов М.В., Алексеєнко А.П. Філософські соціально-екологічні проблеми медицини, Харків, - 2002. – 215 с.
- 11.Лікарі, пацієнти, суспільство. Права людини і професійна відповідальність лікаря в документах міжнародних організацій. - К., 1999.
- 12.Поттер В.Р. Біоетика – міст в майбутнє. -К.: Вид. В. Карпенко, 2002 - 216 с.
- 13.Права людини і професійна відповідальність лікаря в документах міжнародних організацій. Вид-во «Сфера», Київ, 1998. – 121с.
- 14.Резолюція про відношення лікарів до проблеми трансплантації органів людини - с. 75.
- 15.Турак Й.А. Етичні і правові основи медичного втручання з погляду лікаря-практика. - Ужгород: Закарпаття, 2002.– 192 с.
- 16.Методичні розробки практичних занять та тези лекцій.

Додаткова література:

- 1) Врачи, пациенты, общество. Права человека и профессиональная ответственность врача в документах международных организаций. – К., 1999.
- 2) Гиппократ. Этика и общая медицина / Под ред. С.Ю. Трохачева; Пер. с древнегреч. – СПб, 2001.
- 3) Зільбер А.П. Етика і закон в медицині критичних станів. "Етюди критичної медицини", т. 4. - Петрозаводськ: Вид-во ПетрГУ. - 1998. - С. 288.
- 4) Лизогуб Я. Проблеми кримінальної відповідальності за неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником (ст. 140 КК України) // Право України, № 4, 2005, С. 85-88.
- 5) Basic ethical principles in European bioethics and biolaw / Ed. J.D.Reindtorff, P.Kemp. – Barselona, 2000.
- 6) Періодичні видання за тематикою (перелік систематично оновлюється та надається аспірантам).

10. Інформаційні ресурси

Сайт кафедри: <http://www.vnmu.edu.ua/кафедра-психіатрії>

<http://www.moz.gov.ua>

<http://health.gov.ua/>

European Commission -Directorate General Education & Culture (DG EAC)

<http://ec.europa.eu/erasmus-plus>

European Commission -Education, Audiovisual and Culture Executive Agency (EACEA)

http://eacea.ec.europa.eu/index_en.php

National Agencies

<http://ec.europa.eu/erasmus-plus/na>

<https://webgate.ec.europa.eu/cas/eim/external/register.cgi>

<http://ec.europa.eu/education/participants/portal/desktop/en/organisations/register.html>

<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:298:0001>

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/europe_2020_indicators/h

<http://epp.eurostat.ec.europa>